

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Jul5@regeringskansliet.se

Yttrande över Ds 2015:49 Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte

Den samhällsvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet har fått möjlighet att bereda Umeå universitets yttrande över departementspromemorian Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte, Ds 2015:49. Remissvaret baserar sig på ett underlag från Juridiska institutionen. Underlaget har utarbetats av universitetslektor Therese Enarsson och universitetslektor Karin Åström, verksamma vid Juridiska institutionen, i samarbete med docent Monica Burman och universitetslektor Maria Forsman, verksamma vid enheten Juridiskt forum.

Sammanfattning

Umeå universitet konstaterar att promemorian föreslår att straffansvar ska inträda redan när den vuxne för barnet föreslår ett sammanträffande eller när den vuxne och barnet träffar en överenskommelse om ett sammanträffande. Vidare föreslås att rekvisitet främjande åtgärd tas bort. Brottsbeteckningen föreslås även ändras till *åtgärd för att möta ett barn i sexuellt syfte*. Utredaren finner således behov av författningsändringar eller förtydliganden avseende nuvarande bestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte och Umeå universitetet instämmer med utredaren i dessa delar. Exempelvis är Umeå universitet särskilt positiva till förslaget att slopa främjanderekvisitet och tidigarelägga straffansvaret för att stärka det straffrättsliga skyddet för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp. Sådana åtgärder skulle också överensstämma med de internationella förpliktelser som Sverige åtagit sig att följa, vilka föreskriver att vissa förberedande handlingar ska vara kriminaliserade. Särskilt positivt ser Umeå universitet även på förslaget att straffansvar bör inträda redan när den vuxne för barnet föreslår ett möte i sexuellt syfte, och att därmed barnets vilja att träffa gärningspersonen inte är nödvändig för att gärningspersonen ska anses ha gjort sig skyldig till ett straffbart beteende.

Inledande synpunkter

Utredarens uppdrag har varit att ta ställning till om straffansvaret för brottet kontakt med barn i sexuellt syfte är lämpligt utformat, eller om det finns skäl att utvidga eller på annat sätt förändra bestämmelsen. Utredaren skulle ta ställning till om straffskalan och brottsrubriceringen för brottet borde ändras. I utredarens uppdrag låg även att lämna författningsförslag till ändringar om sådana ansågs nödvändiga, och detta har också gjorts. I några avseenden finner utredaren behov av författningsändringar, och Umeå universitetet instämmer med utredaren i dessa delar. Umeå universitet vill dock lyfta fram några särskilda synpunkter avseende utredningen samt vad som framledes bör utredas vidare, exempelvis att det bör övervägas att införa en särskild straffskala för åtgärd för att möta ett barn i sexuellt syfte, grovt brott, som inte innehåller böter i straffskalan.

Utformandet av straffansvar

Under rubriken 8.1 anges att straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte i huvudsak tillämpats i enlighet med kriminaliseringens syfte. Syftet med det brottet anges i 8.1.4 vara att ytterligare förstärka det straffrättsliga skyddet för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp. Det ansågs

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Jul5@regeringskansliet.se

finnas ett behov att på ett tidigare stadium än förut kunna ingripa till skydd för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp vid fysiska sammanträffanden. Kontraktsbrottet tillkom för att förebygga vissa situationer och kan beskrivas ha ett preventivt syfte. Straffbestämmelsen utformades som ett självständigt brott trots att det straffbelägger handlingar som egentligen är förstadier till sexualbrott mot barn.

För att skapa bättre förutsättningar att ingripa, lagföra gärningspersoner och styrka en brottslig avsikt tillades ett rekvisit att "vidta ytterligare någon åtgärd som är ägnad att främja ett sådant sammanträffande". Avsikten med rekvisitet är i första hand att bekräfta den vuxnas vilja att genomföra ett möte och därmed fysisk sexuellt övergrepp. Både polis och åklagare har angett att främjanderekvisitet är svårt att styrka och hindrar ett ingripande på tidigt stadium. Detta står således i motsats till intentionerna att underlätta lagföring och styrka avsikt. Det står även i motsats till straffbestämmelsens syfte att på ett tidigt stadium kunna ingripa för att skydda barn mot att utsättas för sexuella övergrepp. Att slopa främjanderekvisitet skulle innebära att straffansvaret tidigareläggs och inträder relativt långt ifrån den skadegörande handlingen, dvs. det åsyftade sexualbrottet.

Att tidigarelägga straffansvaret beskrivs som känsligt på grund av att det skulle förstärka regleringens preventiva syfte. En central fråga blir således hur långt i förväg i förhållande till ett åsyftat sexualbrott som är motiverat. I promemorian anges att detta kan besvaras utifrån hur viktigt skyddsintresset är i den aktuella straffbestämmelsen. Skyddsintresset i detta fall är barns hälsa och sexuella integritet vilket rankas som ett mycket högt skyddsintresse och således skulle kunna föranleda att straffansvaret tidigareläggs. Umeå universitet ställer sig bakom förslaget att slopa främjanderekvisitet och tidigarelägga straffansvaret för att stärka det straffrättsliga skyddet för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp. Detta skulle också överensstämma med de internationella förpliktelser som Sverige åtagit vilka föreskriver att vissa förberedande handlingar ska vara kriminaliserade.

Som konstateras i utredningen är tillämpningsområdet för straffbestämmelsen mycket snävt (s. 89) och den tar sikte på det led i sexuella övergrepp mot barn online som utgörs av att föreslå ett fysiskt möte med barnet i sexuellt syfte. I analysen av bestämmelsens användbarhet (s. 96 f.) belyses att det av pedagogiska skäl vore önskvärt med en bestämmelse som tar sikte på groomingprocessen i alla dess former. Umeå universitet instämmer i detta och vill med barnrättslig utgångspunkt betona behovet av en översyn av straffbestämmelserna som helhet på området, och inte endast (regleringen av) mötesförslag. Översynen bör ske med utgångspunkt i den kunskap och forskning som finns om nätbaserade sexuella övergrepp mot barn, och syfta till en reglering som träffar det straffvärda i att - i sexuellt syfte - skapa känslomässiga band med barn, missbruka deras förtroende och begå olika typer av sexuella övergrepp mot barn online likväl som offline.

Umeå universitet stöder vidare utredningens förslag att straffansvar enligt bestämmelsen bör inträda redan när den vuxne för barnet föreslår ett möte i sexuellt syfte, och att därmed barnets vilja att träffa gärningspersonen inte är nödvändigt för att gärningspersonen ska anses ha gjort sig skyldig till ett straffbart beteende (s. 115 ff.).

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Jul5@regeringskansliet.se

”Felrubricerade” anmälningar och utredningar

Umeå universitet konstaterar att utredningen ger ett gott underlag vad gäller de befintliga utredningsmöjligheterna och hur frågorna hanteras på tillämparnivå. Däremot torde skäl finnas till att ytterligare se över tillämpningen av lagstiftningen, såväl befintlig som utfallet av eventuella ändringar, för att säkerställa att tillämpningen blir den önskade. Som promemorian visade har det förekommit problem avseende den initiala rubriceringen av olika brott, exempelvis att polisen inte utrett brott som skulle kunna utgöra sexuellt ofredande då de valt att inte gå vidare med utredningen på grund av att gärningen inte uppfyllde alla rekvisit för kontakt med barn i sexuellt syfte (s. 92-94). Problematiken med förekomsten av den typen av felrubriceringar kan möjligen avhjälpas genom exempelvis utbildningsinsatser riktade till polis och åklagare.

Angående att höja straffmaximum till 2 års fängelse (s. 96), för att underlätta för utredande myndigheter att kunna ta del av identifierande personuppgifter såsom ip-adress och ip-loggar, tillstyrker Umeå universitet även dessa tankegångar. Även om det inte är omöjligt att få tillgång till sådana uppgifter vid brott som vanligtvis endast medför bötesstraff exempelvis, så torde tillgången underlättas avsevärt om straffmaximum höjdes till minst två års fängelse, framför allt gällande uppgifter som krävs ut från företag som är belägna utomlands.

Konkurrens

På s. 142 uttalas att en gärningsperson endast bör dömas för åtgärd för att möta ett barn i sexuellt syfte om innehållet i gärningspersonens förslag är att bedöma som sexuellt ofredande. Med detta torde även avses sexuellt ofredande som sker under kontakterna med barnet p.g.a. ett sexuellt präglat innehåll i kontakterna. Denna lösning framstår dock inte som självklar eftersom straffskalorna för sexuellt ofredande och brottet åtgärd för att möta ett barn i sexuellt syfte utifrån förslaget blir identiska. Det förefaller inte heller vara en rimlig lösning att bortse från brottet åtgärd för att möta ett barn i sexuellt syfte efter principen att förstadier konsumeras eftersom brottens abstrakta straffvärden, till skillnad från bl.a. försöksbrott, är likvärdiga. Det likvärdiga straffvärdet talar snarare för att huvudregeln, dvs. brottskonkurrens, bör gälla. Det framstår inte som om brottskonkurrens riskerar att leda till dubbelbestraffning och något annat hållbart skäl för konsumtion av något av brotten förefaller inte finnas. Om regeringen väljer den konkurrenslösning som förordas i promemorian bör uppmärksammas att straffskalorna för båda brotten på en teoretisk nivå ger litet utrymme för att låta det ena brottet påverka svårhetsgraden av det andra. I fall där gärningspersonen begär ett sexuellt ofredande i kontakterna med barnet och sedan fullbordar brottet åtgärd för att möta ett barn i sexuellt syfte (utan att något ytterligare sexualbrott fullbordas) bör det rimligen inte finnas utrymme för att bestämma påföljden till böter. Därför bör övervägas att införa en särskild straffskala för åtgärd för att möta ett barn i sexuellt syfte, grovt brott, som inte innehåller böter.

Översyn av brottet sexuellt ofredande

Oavsett vilka ändringar av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte som regeringen väljer att gå vidare med anser Umeå universitet att brottet sexuellt ofredande behöver ses över. Promemorian visar övertygande på hur straffbestämmelsen om sexuellt ofredande i många fall är den straffbestämmelse som närmast kommer till tillämpning och att den därför är en viktig bestämmelse i

Samhällsvetenskapliga fakulteten
Dekan Dieter K. Müller
Telefon: 090-786 50 00
E-post: dieter.muller@umu.se
www.umu.se

Yttrande

Sid 4 (4)

Beslutsdatum
2016-02-11

Dnr FS 1.5-1857-15

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Jul5@regeringskansliet.se

arbetet mot sexuella övergrepp mot barn. Straffbestämmelsen om sexuellt ofredande har också den fördelen att den är pedagogiskt lättare att förstå för barnen och deras föräldrar än kontaktbrottet. Bestämmelsen har dock idag några problematiska drag, bl.a. för att den är avsedd att kunna tillämpas på en mängd olika situationer. Ett annat problem är det krav som formuleras i förarbeten och praxis som att gärningspersonens handlande för att kunna bedömas som sexuellt ofredande måste ha en sexuell inriktning genom att handlingen ska syfta till att reta eller tillfredsställa gärningspersonens sexualdrift. Detta krav kan vara svårt att uppfylla bl.a. vid yttringar med sexuellt innehåll (se t.ex. Linnea Wegerstad, Skyddsvärda intressen & straffvärda kränkningar. Om sexualbrotten i det straffrättsliga systemet med utgångspunkt i brottet sexuellt ofredande. Juridiska fakulteten, Lunds universitet, 2015). Ett sådant krav står i motsättning till brottets skyddsintresse som är den sexuella integriteten. Det torde nämligen ur brottsoffrets synpunkt för dennes upplevelse av kränkning av den sexuella integriteten ha liten betydelse om gärningspersonens syfte med t.ex. ett yttrande är sexuell upphetsning eller inte. Det finns också en risk för att detta krav kan leda till liknande, om än kanske inte lika stora, bevis- och tillämpningsproblem som det överskjutande uppsåtsrekvisitet i kontaktbrottet. Mot bakgrund av bl.a. dessa problem anser Umeå universitet att brottet sexuellt ofredande bör ses över i sin helhet. Sexualbrotten är visserligen för närvarande under översyn, men den översynen är inriktad på de allvarligaste sexualbrotten och det ingår inte i det uppdraget att se över brottet sexuellt ofredande.

Beslut i ärendet har fattats av Samhällsvetenskapliga fakultetens dekan, professor Dieter K. Müller efter föredragning av fakultetssamordnare Åsa P Isaksson.

I samband med att vi sänder in vårt yttrande väljer vi att även bifoga Umeås studentkårs yttrande i ärendet.

För den Samhällsvetenskapliga fakulteten

Dieter K. Müller

Åsa P Isaksson